

Uczestnicy posiedzenia w piśmie do Honorowego Prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej Profesora dr. Witolda Benedyktowicza, Przewodniczącego KKTb przesłali Mu życzenia rychłego powrotu do zdrowia.

W obradach wziął udział p. John Dean z Anglii, przedstawiciel Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych.

Gośćmi posiedzenia byli: Przewodniczący Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP Ks. Władysław Polok oraz ks. David H. Williams, Proboszcz nowo erygowanej Parafii Kościoła Anglikańskiego w Polsce.

Przedstawiciele Kościołów, członkowie KKTb i goście, złożyli pani Barbarze Enholc-Narzyńskiej, Dyrektorowi Generalnemu Towarzystwa Biblijnego w Polsce, serdeczne życzenia z okazji 40-lecia Jej pracy w Towarzystwie Biblijnym. J.E. Prawosławny Metropolita Warszawski i Całej Polski Bazyli, nadał Jubilatce w imieniu Św. Synodu Biskupów Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego Order Św. Równej Apostołów Marii Magdaleny I stopnia za pracę dla dobra Kościoła i Ekumenizmu.

Posiedzenie KKTb zakończono modlitwą i błogosławieństwem.

(Tekst nadesłany do Redakcji przez Towarzystwo Biblijne w Polsce)

R E C E N Z J E I P R Z E G L Ą D Y

Oxford Bible series, wyd. P. R. Acroyd i G. N. Stanton. Oxford University Press, Oxford — New York 1983 —

Seria ta stanowi wprowadzenie do Pisma Świętego podzielone na szereg niewielkich tomów. Należą do niej następujące pozycje: R. Morgan, J. Barton, *Biblical Interpretation*; R. Coggins, *Introducing the Old Testament* (1990); Gunn, Fewell, *Narrative in the Hebrew Bible* (zapowiedź); J. F. A. Sawyer, *Prophecy and the Prophets of the Old Testament* (1987); J. Blenkinsopp, *Wisdom and Law in the Old Testament* (1983); (zmiana autora) *Psalms and Poetry*; S. Brown, *The Origins of Christianity* (1984); G. N. Stanton, *The Gospels and Jesus* (1989); J. A. Ziesler, *Pauline Christianity* (1983); J. Reumann, *Varieties in the Unity of the New Testament* (1991).

Redaktorzy i autorowie są głównie profesorami uczelni brytyjskich. Pozycje serii nie są numerowane. Nie ma przypisów, lecz bibliografie do rozdziałów, a ponadto indeksy miejsc biblijnych, nazwisk i tematów.

Cechy szczególne tej introdukcji są dwie. Po pierwsze, główny nacisk położono na wprowadzenie do grup ksiąg biblijnych, na tematy przekrojowe (hermeneutyka — metody interpretacji ST — narracje — prawo i mądrość — prorocy — poezja; z NT: całość w ujęciu historycznym — Ewangelie — Paweł — rozmaite nurty). O poszczególnych księgach jest oczywiście mowa, ale raczej w ramach całości, z zachowaniem pierwszeństwa głównego zjawiska. Jest to świadome odejście od tradycyjnych introdukcji szczegółowych, rozbitych na rozdziały o poszczególnych księgach. Jak sądzę, pozwala to lepiej rozumieć istotne treści biblijne. Choć istnieje niemało książek o grupach ksiąg biblijnych, żadna całościowa introdukcja takiej metody nie zastosowała.

Po drugie, seria ta stara się zapełnić lukę — istniejącą nawet na Zachodzie — między pozycjami ściśle naukowymi a całkiem popularnymi. Na pewno zwraca się do czytelnika wykształconego i przydać się może studentom teologii, nie stosuje bowiem sztucznych ułatwień i uproszczeń.

Stara się uprzystępnąć nie tylko główne orędzie Biblii i metody jego odczytywania, ale i trudniejsze aspekty egzegezy, historii i teologii, uwzględniając współczesny stan badań. W metodzie wolna jest od jednostronności poszczególnych szkół, opierając się na zasadach szerszej przyjętej metody historyczno-literackiej. W swej warstwie informacyjnej jest dobrym przewodnikiem po bibliistyce współczesnej z pewnym odcieniem anglosaskim (literatura angielskojęzyczna na tematy biblijne jest u nas mniej znana — a szkoda, bo jest bardziej urozmaicona, obfitsza i mniej jednostronna od niemieckiej). Nie widać uprzedzeń wyznaniowych, choć czasami widać, że autorowie biorą pod uwagę problemy czytelnika protestanckiego.

W praktyce zamiar pisania średnio trudno powiódł się tylko częściowo, bo pewne pozycje ujęte są trochę łatwiej (Coggins o ST), inne zaś bardziej akademicko (*Biblical Interpretation*). Całość w każdym razie na zatłoczonym rynku zachodnim wyszła poza wąski krąg specjalistów i musi być uznana za przedsięwzięcie udane. Niektóre tomy, których problematyka posiada wymiar ogólniejszy, warte są bliższego omówienia.

Warszawa

MICHAŁ WOJCIECHOWSKI

JOSEF SCHREINER, *Theologie des Alten Testaments*, Echter Bibel Verlag, Würzburg 1995, ss. 349.

Ks. Josef Schreiner, emerytowany profesor Starego Testamentu w Würzburgu podjął się niezwykle ważnego, ale i bardzo trudnego zadania przedstawienia teologicznej myśli ksiąg Starego Testamentu. Teologia biblijna jako dyscyplina naukowa jest dyscypliną stosunkowo młodą. Pierwsze jej próby ukazały się w XIX w. i były nie tyle teologią co historią religii narodu wybranego. Właściwie teologie Starego Testamentu zaczęto pisać dopiero z początkiem XX w.

Cała trudność napisania tych teologii polegała na tym, że nie zawsze zdawano sobie dobrze sprawę z metody, jaką przy pisaniu tych dzieł należy się posłużyć. Pierwsze podręczniki teologii katolickiej pisane były w oparciu o schematy dostarczone nam przez dogmatykę. I tak została napisana teologia biblijna Starego Testamentu A. M. Hetzenauera (*Theologia biblica sive scientia historiae et religionis utriusque Testamenti catholica I. Vetus Testamentum*, Freiburg [Schweiz] 1908 r.) i teologia F. Ceupensa (wyd. 1938—1948), ujmujące problemy teologiczne według podziału dogmatyki. Niewiele od nich odbiegły teologia P. Heinischa (Bonn 1940) i teologia P. van Imschoota dwa tomy wyd. 1954 i 1956).

Teologia L. Köhlera była raczej historią religii Izraela niż teologią. Podobnie teologia W. Eichrodta, która akcentowała rolę i znaczenie wiary i Przymierza w życiu i historii Izraela. G. von Rad napisał *Teologię Starego Testamentu* (München 1960), która przedstawia historię tradycji Izraela posługując się metodą diachroniczną. Za dobre teologie należy uznać dzieła Edmunda Jacoba i Th. C. Vriezena, które akcentują rolę Boga objawiającego się w historii Izraela.

Wydaje się, że pierwszą udaną w pełni teologią wypracowaną przez egzegetów katolickich jest dzieło Alfonsa Deisslera pt. *Grundbotschaft des Alten Testaments*, Freiburg 1972. Według Deisslera istotą teologii Starego Testamentu jest orędzie Boga — Jahwe skierowane do narodu wybranego. Ciągłe jednak egzegezi czekali na takie dzieło, które by prezentowało w pełni treści objawione Starego Testamentu, tj. przekazywało nie tylko treści ale i główne idee teologiczne zawarte w księgach Starego Testamentu.